

ИСТОРИЈА ЗЕМУНА

Ретко погодан природан положај на реци, издигнут на лесни и тако обезбеђен од поплава, привукао је врло рано праисторијског човека који се настанио на њему. Трагови најстаријег насеља у Земуну пронађени су на Гардошу, на месту данашњег гробља. Ово насеље потиче из раног неолита, и то из времена његове најстарије културе у Подунављу.

Људи, носиоци културе овог времена, становали су у земунцима - јамама. Према остацима материјалне културе може се говорити о општем ступњу културног развитка човека тога времена и може се са релативном сигурношћу утврдити да су први становници Земуна основали своја насеља и у њима живели у времену око 4500-3000 п.н.е. Ову културну групу сменила је култура средњег и млађег неолита. Људи ове културе настањивали су данашњи Гардош. На граници данашњег земунског православног и католичког гробља могу се видети прилично јасно пресечени подови њихових кућа које су страдале у пожару.

Ову културу на подручју Срема смењује око 2000 п.н.е. баденска култура, која међу првима употребљава бакар при изради оружја и оруђа. На земунском Гардошу је једно од највећих и најдуготрајнијих насеља ове културе на територији Срема. Следећа култура на овом подручју је вучедолска. Земунска Прегревица је била место где је ова култура заживела. О томе сведоче археолошки налази нађени на обали Дунава.

Прво насеље на месту данашњег Земуна, о коме можемо више рећи, је келтски Таурунум. На основу података у античким изворима сматра се да је ово насеље подигнуто око 85. године п.н.е. Ово се насеље налазило на данашњем Гардошу обухватајући гробље и касније средњовековне цитаделе. У низу освајачких ратова које су Римљани водили да би покорили илирско-келтска племена и после угушивања тзв. Панонског устанка 12. године н.е. развија се Таурунум као антички град. Тако је утврђено најстарије римско насеље на платоу гардошког брега. Свој коначни изглед и највећи значај добио је Таурунум као град пристаниште. Седиште дунавске римске флоте. У доба касне антике Таурунум је већ утврђена лука и трговачки град на главном друму који води ка новооснованом Константинопољу. Као такав био је изазов за многе освајаче, да би га Хуни почетком 5. века оштетили и опљачкали. Крајем 8. века дошло је до владавине Франака над Сремом и тако се на месту античког Таурунума јавља нови франачки топоним Mallevila, а затим словенски назив Землин, што значи земљан-земљани град (прва половина 9. века), који је већ у вези са настањеним Србима и владавином Бугара који су из Срема потиснули франачку власт.

У 11. и 12. веку кроз Земун су пролазили учесници Другог и Трећег крсташког похода. У истом периоду повлачећи се из Београда, Мађари су од камења разрушене београдске тврђаве утврдили земунски град. Тридесет година касније, византијски цар Манојло Комнин заузео је Земун, наредио да се сруше његови зидови и камен поново узиде у београдске бедеме.

После девет година Земун заузимају Ромеји и руше га. У 16. веку Земун стиче новог непријатеља. Турци га пљачкају и пале. Године 1456. турска војска опседа Београд, а код Земуна хришћанска флота пробија препреку од турских бродова повезаних ланцима и у најкритичнијем тренутку под вођством Јанка Хуњадија стижу у помоћ Београду. После победе над Турцима, услед ратних недаћа, у Земуну је завладала куга која је покосила многе становнике. Жртва ове епидемије био је и Јанко Хуњади. Будући да је Хуњади становао у средњовековном утврђењу, кулу је народ назвао "Кула Сибињанин Јанка".

Године 1522. Турци нападају Београд и султан наређује смедеревском санџак-бегу да заузме Земун. Од тада, Земун се налази на територији сремског санџака.

Пустошење и ратни вихори аустријско-турских ратова, крајем 17. и почетком 18. века завршени су Пожаревачким миром 1718. године. Тада је Аустрија коначно добила Земун и задржала га све до краја Првог светског рата и до пропасти своје царевине. Доласком аустријске власти прилике у Земуну се мењају. Муслимански живаљ бесповратно одлази на југ, а раније разбегло хришћанско становништво се враћа на своја огњишта. Поред староседелаца Срба, Земун сада насељавају и немачке занатлијске породице. Ушавши у састав Аустрије, Земун и села у околини постају посед породице Шенборн (Sch ö nborn). Године 1730. отворена је врло значајна земунска установа (Контумац) главна пропусна и санитарна станица за робу, путнике и пошту и споредна станица за свакодневни промет. Кад је Београдским миром (1739) граница између Аустрије и Турске устаљена на Дунаву и Сави, нагло је порасла важност овог краја. Године 1746. укинута је властелинска управа и сва насеља југоисточног Срема ушла су у оквире Војне границе, а погранични Земун постаје слободан војни комунитет с уређеном управом (Магистрат). Године 1789. када су Аустријанци од

Турака преотели Београд, историјски архиви бележе једну занимљивост. Београд је једном у својој историји био "под Земунском", тј. земунски градоначелник је био и управник Града Београда. Будући да је у 18. и 19. веку био станица на копненом трговачком путу Беч-Цариград, Земун тада постаје важно трговачко место. Нажалост, 1842. године укинут је чувени земунски Контумац, што је задало тежак ударац земунском привредном напретку.

Земун лежи на тачки у којој се спајају раскрснице светова, запада и истока. Зато становници Земуна тога времена говоре неколико језика. Године 1871. после преуређења државе под називом Аустро – Угарска, Земун добија статус слободног града с изборним градоначелником. Нешто касније укинута је Војна граница и Земун постаје средиште образованог среза.

Године 1873. град је повезан железничком пругом с Европом, а затим, преко Београда с Истоком. Ова веза повећала је промет и оживела привреду, која се огледа у отварању радионица, првих фабрика, парних млинова, првих банака, савремених хотела, обнављању грађевинског фонда, уређивању улица, копању првих артеских бунара (1892) и увођењу електричног осветљења (1901). Последњих дана I светског рата, 5. новембра 1918. године, у Земун је ушла српска војска и град је у границама формиране Државе Срба, Хрвата и Словенаца.

Он се све више повезује с Београдом. Године 1934. изграђен је мост на Сави и Земун је административно припојен Београду. У његовом саставу налазио се до ратне 1941. године. Становници града су марта 1941. године осудили споразум са Силама осовине. Био је то повод за агресију на Југославију. Дана 12. априла Земун је окупиран и заведена је власт Немаца, брзо и органа марионетске Независне државе Хрватске. Исте године у граду се јављају први облици отпора, а од средине 1942. године почињу оружани сукоби припадника антифашистичког покрета у селима југоисточног Срема. Борбе против окупатора вођене су без прекида и поднесене су велике људске и материјалне жртве. Два дана после ослобођења Београда, 22. октобра 1944. године, у Земун су ушле јединице Народноослободилачке војске и Црвене армије.

Земља опустошена ратним разарањима се полако обнављала, а Земун је израстао у значајан индустријски центар, нарочито у области привреде, пољопривреде и фармацеутско-хемијске индустрије. Истовремено, Земун постаје и значајан просветни и научни центар. Осим основних и средњих школа у Земуну се млади образују на Пољопривредном факултету, као и на Вишој медицинској школи, Вишој машинској школи и Вишој школи унутрашњих послова. Од 1945. године Земун је градска општина Београда.

Изводи "Из културне историје Земуна",
професор Стеван Радовановић,
Земун 1970.

излазио је недељни лист «Сремац», а од 1911. до 1914. излазио је «Мали гласник», а очи рата изашао је лист «Садашњост», а чак и током рата 1917. излазило је «Уједињење». Први послератни лист у држави Срба, Хрвата и Словенаца био је орган Демократске странке «Народна мисао» (1920-1921). Од 1924. до 1929. излазио је «Сремски гласник». У том периоду излазили су и други листови: «Сремски одјек» (1926), «Нови Београд» (1930), «Земунски извештај» (1932) који је касније мењао име у «Земунски вјесник» и «Земунски гласник», затим «Трибина» (1933), петнаестодневни раднички лист «Стража» (1933), «Земунске новине» (1933) независан политички лист који је уређивао Фрања Ценић, «Наша реч» (1936) близак ЈРЗ Милана Стојадиновића, «Логорске новине» (1933), «Мали Балкан» (1936), шаливи лист «Нумез» као и низ других листова и часописа који су били стручног карактера или су били гласила појединих установа или удружења. Занимљиво је да су између два светска рата у Земуну излазила и два јеврејска листа «Luzetgo» и «Raupon». Т оком окупације и власти НДХ, у Земуну је од 1942. до 1944. излазио «Граничар» (Тједник за Земун и Сријем).

«Земунске новине» као орган општинског одбора ССРН Земуна покренуте су 1. априла 1963. године. Новине су у неколико наврата престајале са излажењем. Последња серија «Земунских новина», као општинског листа, обновљена је октобра 2002. године.